
Raná římská republika

*KLA_010 Římské
monumentální umění a jeho
význam*

*KLA_013 Seminář k
archeologii západního
Středomoří*

Přednášející: Mgr. Alena Pukanczová
Garant předmětu: PhDr. Jan Jílek, Ph.D.

Doplnění: Umění v Latii

Socha Minervy:

-kultovní socha z chrámu, 5. stor. BC

Opakování

Latijská urna, nekropole
Campofattore (900-700 BC)

*Bikónická urna, Villanovská kultura,
Bologna (900-700 BC)*

Co to je?

Cloaka Maxima

Komu přisuzujeme výstavbu?

Etruský král Lucius Tarquinius Priscus

Proč to vzniklo?

Odvodnění bažin/kanalizace

Fasces, insígnie - neseno liktory

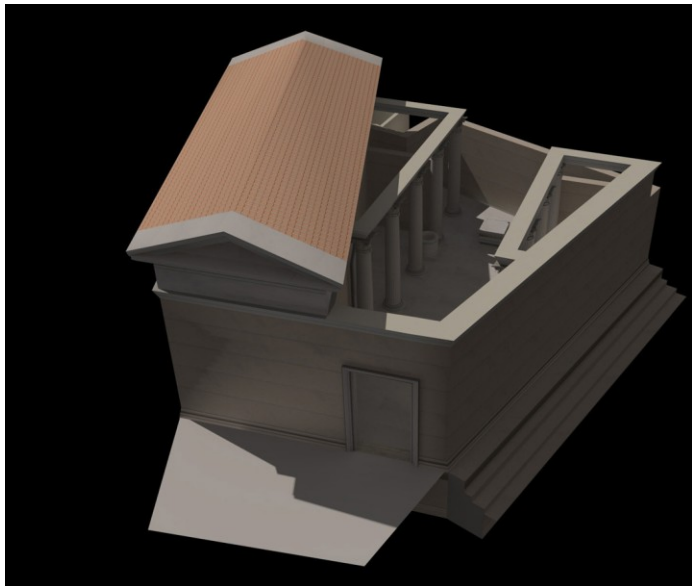
Atrium Vestae, Forum Romanum

Co to je?

Regia

Kde se nachází?

Forum Romanum

Proč se tak jmenuje?

Střep s nápisem „rex“

Chronologie

Raná republika

- 509 BC
- 265 BC – sjednocení Itálie
- 287 BC – rovnoprávnost mezi plebejci a patricii

Vrcholná republika

- 287/265 BC
- 146 BC – konec 3. Punské války
- 133 BC – zahájení reform bratří Grachů

Krise republiky

- 146/133 BC
- 27 BC – počátek císařství - konec republiky

Společensko- historické pozadí

Raná republika 509 – 287/265 BC

- konec etruské dynastie
- Latinská liga → 496 BC bitva u jezera Regillus
493 BC dohoda Řím+Latinská liga
- Patriciové a plebejci → 494/471 BC odchod plebejců
- Decemviri → 451-450 BC 12 tabulek římského práva
449 BC snaha o ovládnutí Říma
- Etruskové → 474 BC bitva při Cumae

Odchod plebejců, Barloccini (1849)

- Řím → nárůst síly v rámci Latinské ligy
- 396 BC porážka Vejí
- 390 BC Galové v Římě
- 358 BC porážena Latinská liga (Tusculum)
- 354 BC 2. galský útok
- 351 BC 3. galský útok → 40 let míru

Patriciové vs. Plebejci → 367 BC povolen přístup do konzulátu

Samnitské války

(Samniti, Řekové, Římané, Etruskové)

343 – 341 BC 1. Samnitská válka

340 – 338 BC porážka Latinské ligy

327 – 304 BC 2. Samnitská válka

287 BC zrovnoprávnění patriciů a plebejců

264 BC porážka Volsinií

Samnitští vojáci, freska z hrobky z Noly, 4. st. BC

Sochařství

Etruské sochařství 5. a 4. st. BC

- 6. st. BC terakoty (kúros/koré) → Vulka z Vejí
- 5. st. BC úpadek ideálu – bez umělecké revoluce
- přežívá archaický sloh
- konec 5. st. BC → inspirace athénskými sochaři (chrám Via s. Leonardo)

*Apollón z Vejí, terakota
(500 BC)*

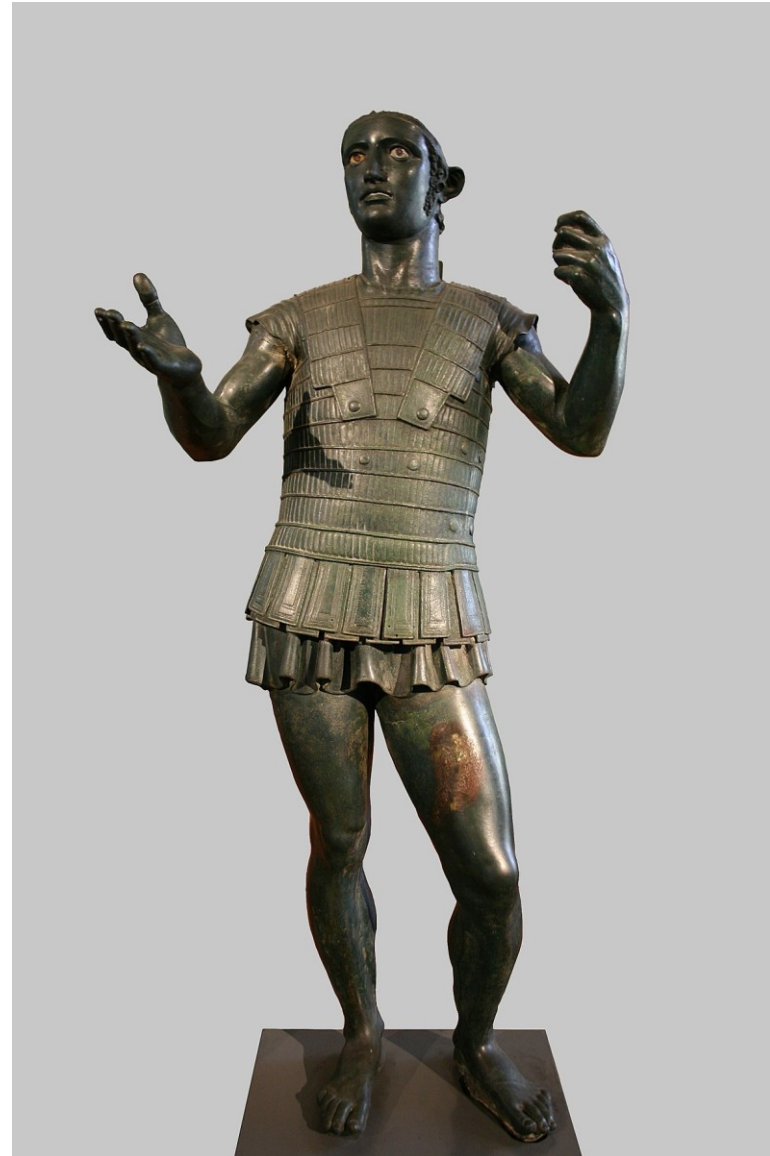

Banditaccia, - Sarkofág manželů z Caere/Cerveteri (520 BC)

Hlava ze sbírky Tyszkiewicz, (480-470 BC)

Mars z Todi, rané 4. st. BC

Chiméra z Arezza (cca 400 BC)

Lupa Capitolina – Kapitolská vlčice (500 BC?)

Datace?

a) 500 BC – Vulka

b) 400 BC – Andraea

c) 90. léta 20. st. – průzkum a rekonstrukce -
endoskopické sondy – 5. stor. BC

d) dnes – etruská inspirace z pol. 5. st. BC

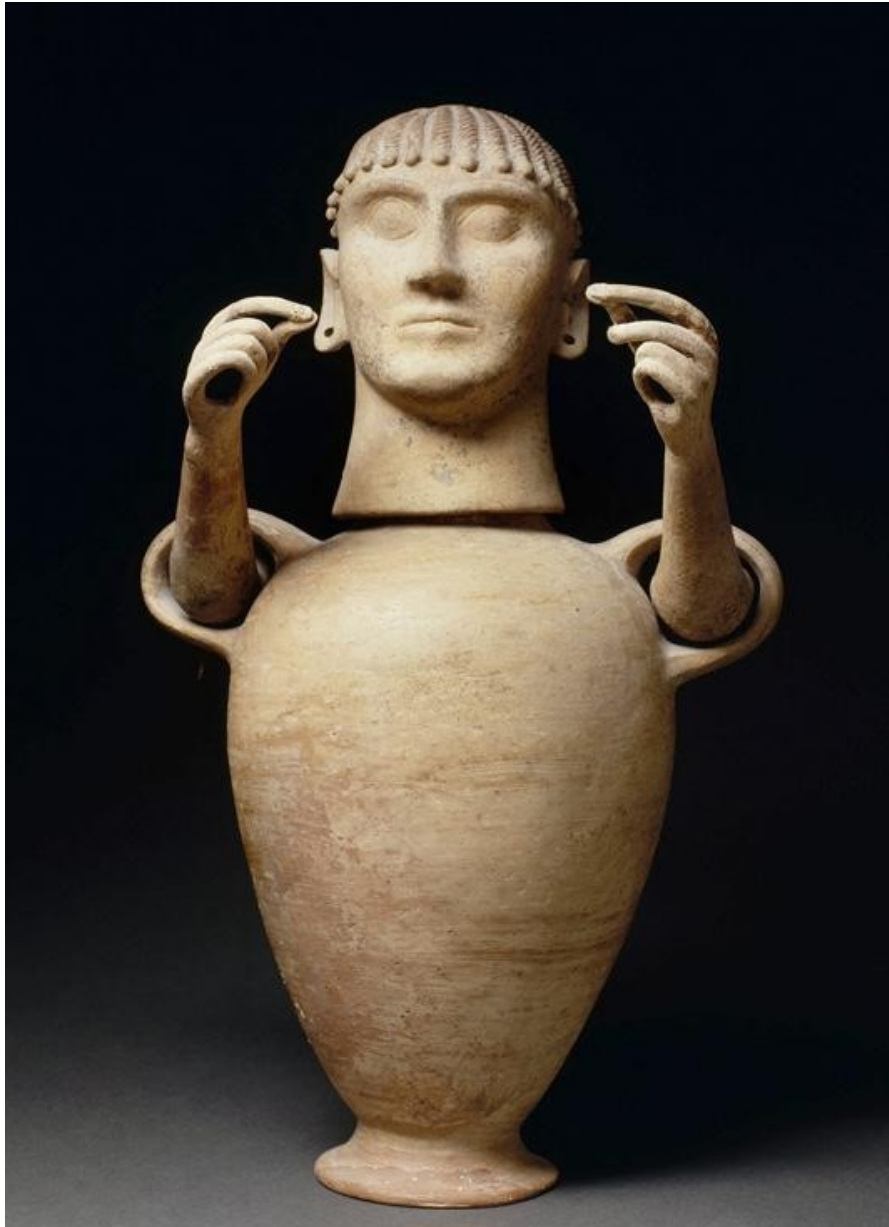
→ Chlapečci - 15. st., Antonius Pollaiuola

Cista Ficoroni (340-330 BC)

Urna z Chiusi (6. st . BC)

Hleénistické sochařství ve střední Itálii

- Řecké vlivy z jihoitalských kolonií
- realismus a zájem o portrét

Kapitolský Brutus (4. st. BC)

- navázání na řeckou tradici
- rozvoj estetického cítění po dobytí Tarentu a Syrakus → příliv řeckých umělců
- kopie řeckých originálů
- eklektická syntéza

Písemné prameny – Plinius → čestné sochy

OTÁZKA: Byli Římané spíše ničiteli a epigony řecké kultury nebo jejími konzervátory a prostředníky?

Kapitolský Brutus

-těžko odlišit Římské od Etruského

-rysy – Etruské

-nadživotnost – Římská

Součást jezdecké sochy? → Typické pro ŘU

Vlastnosti: *gravitas, pietas, virtus*

Umění rané republiky

---

*Vlivy: etruské umění, řecké umění, plynulé
přebírání ostatních kultur poloostrova*

Středně italický styl

Italikové – svou hmotnou kulturou zasahují do vývoje Římského umění

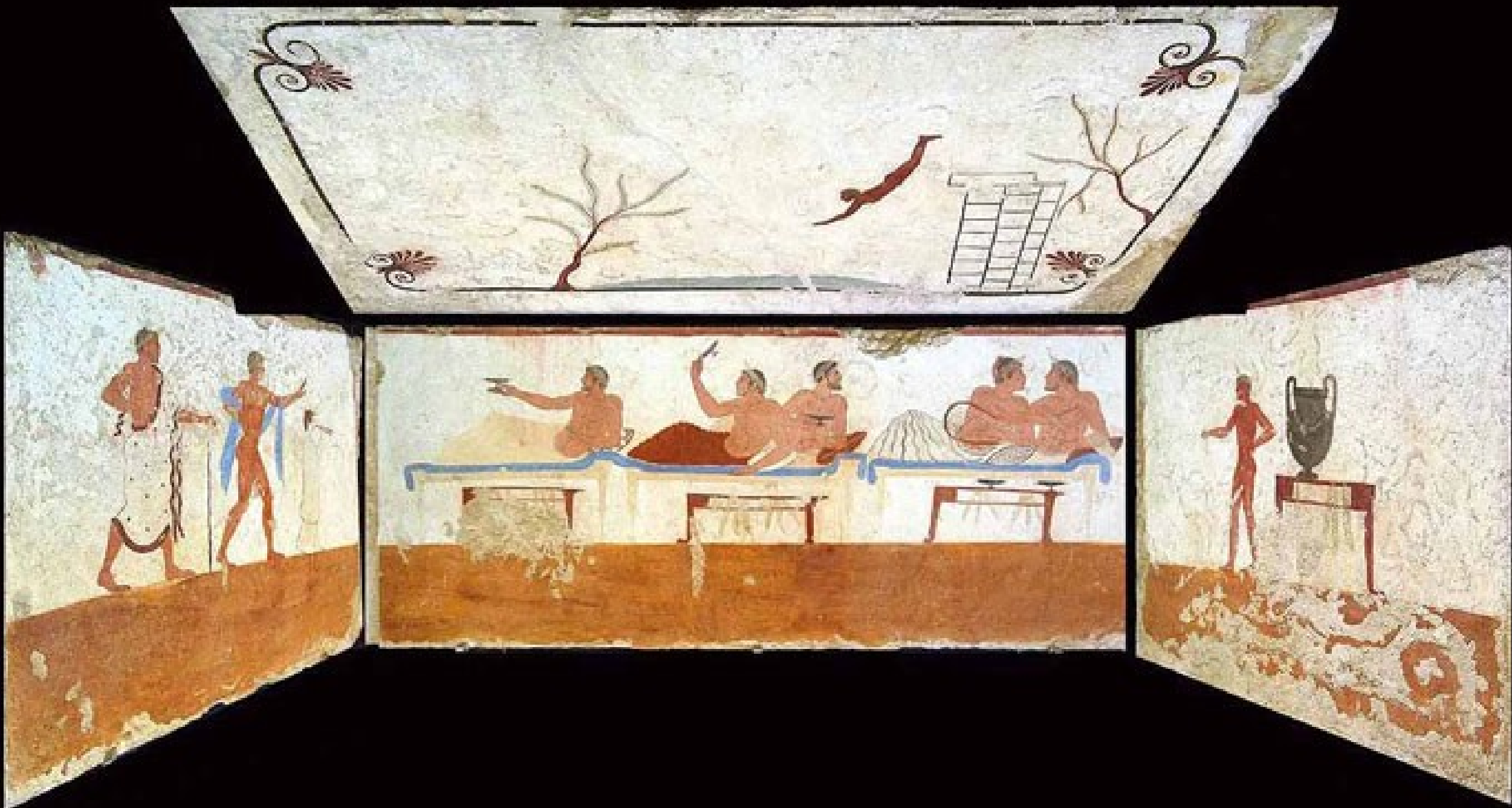
Reliéf z Lucera (4./3. st. BC)

Řecké nástěnné malířství

-primárně z hrobek – další doklady pouze
z pís. pramenů

Hrobka potapěče, Paestum (480 BC)

Lukánské malované hroby

Hrobka 90a (370 BC)

Lukánci

425 BC - ovládli
Poseidónii

- z centrální části
polostrova

- vlastní kultura
a absorbovali
původní řeckou

- Poseidónie
premenovaná
Paestum

Ženská hrobka č. 47 (pol. 4. st. BC)

4. st. BC – jasný rozdíl mezi mužskými a ženskými hrobkami

Ženy → domácí práce

Muži → lov, válka, sport

Ženská hrobka č. 10 (350 BC)

- zobrazení pravděpodobně historické události – moment před začátkem bitvy
- přítomnost Marta – mísení smrtelníků a bohů → pozdější ŘÚ

PŘEDCHŮDCE ŘÍMSKÉHO HISTORICKÉHO RELIÉFU?

Etruské nástěnné malířství

-5. st. BC – hrobky

Hrobka Leopardů, Tarquinia (470 BC)

Římské triumfální malířství a počátky historického reliéfu

-mísení všech tendencí → římská/etruská/řecká

-1. pol. 3. st. BC v literárních pramenech

-snaha o zachycení okamžiku

-patrné i na reversech mincí z 1. st. BC → touha zachytit vojenské a politické události

Jediný příklad: freska z hrobky na Esquilinském pohřebišti v Římě

-datováno do období druhé Samnitské války → 20. léta 4. st. BC

Etruské terakotové desky

Štítová terakotová deska, Pyrgi (460 BC)

Keramika

*Kampánská oinochoe
(320 BC)*

Apúlský lekanis (350 BC)

Červená figura

-6. st. – pol. 5. st. BC – attické produkty

-450 BC – začátek produkce červené figury

-centra výroby: Apúlie, Kampánie, Sicílie, Lukánie, Paestum

Vernice Nera – keramika s černým listrem

-indikátor romanizace

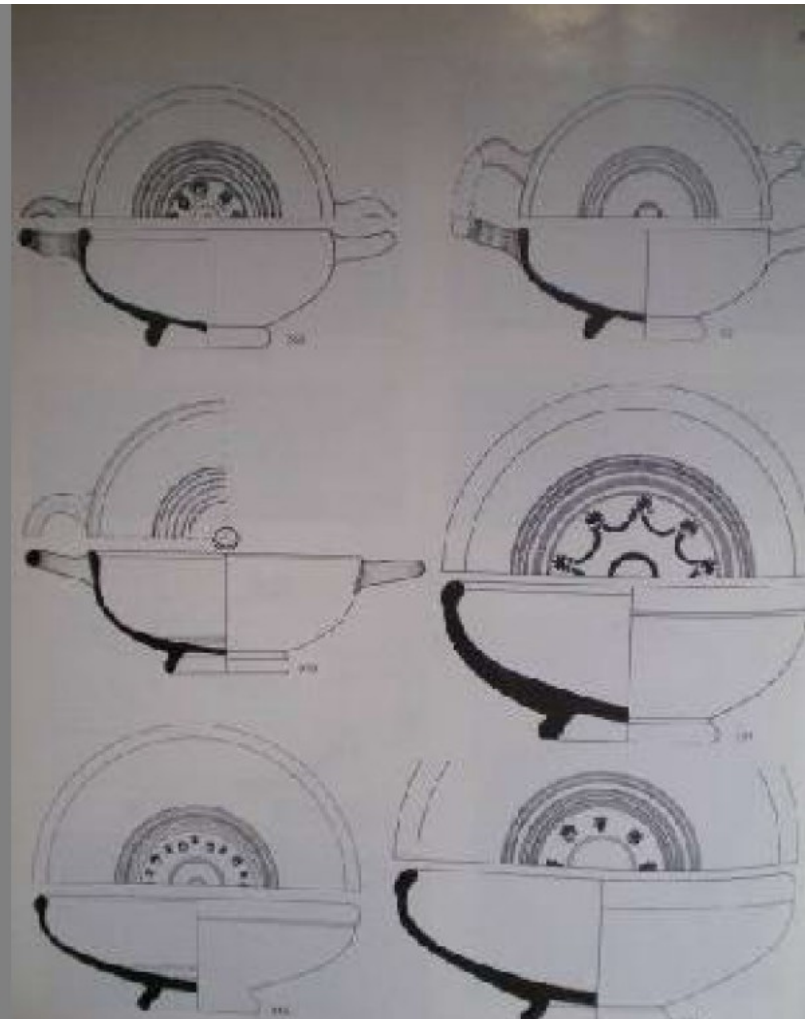
1. Imitace antické keramiky

A: 2. pol. 5. st. – konec. 4. st. BC

→ precampana/protocampana

Vernice Nera - precampana

Vernice Nera - protocampana

Gnathijská keramika

B: 2: pol. 4. st. – poč. 3. st. BC

-produkce etrusko-latijské keramiky

Skupiny: Ferrara, Fantasma, Genucilia

C: konec 4./poč. 3. st. – 211 BC → destrukční
vrstva po Hanibalově plenění

→ Atelier des petites estampilles

Vrcholná římská republika (264-133 BC)

1. Punská válka (264-241 BC)

→ Řím vs. Kartágo

2. Punská válka (218 – 201 BC)

Válka proti Makedonii a Sýrii

164 BC – Achájská liga – porážka Korinthu

3. Punská válka (149 – 146 BC)

133 BC darování Pergamonu Římu

→ Multikulturita římské republiky

Umění

-5. – 3. st. BC – vytváření koiné → po roce 300 vytvořeno

5 typických památek:

- Ikonické sochy
- Triumfální malby
- První fornices
- Triumfální sloupy
- Veřejné stavby

Historický reliéf

Památník Aemilia Paulla v Delfách (168 BC)

Reliéfy z Piazza della Consolazione (2./1. st. BC)

Figurální štítová výzdoba

Via S. Gregorino

-neoklasický styl – 2. pol. 2. st. BC

Památník Domitia Ahenobarba (kon. 2. st. – poč. 1. st.)

↑
Mnichovský reliéf

Reliéf z Louvre

Soukromé náhrobky

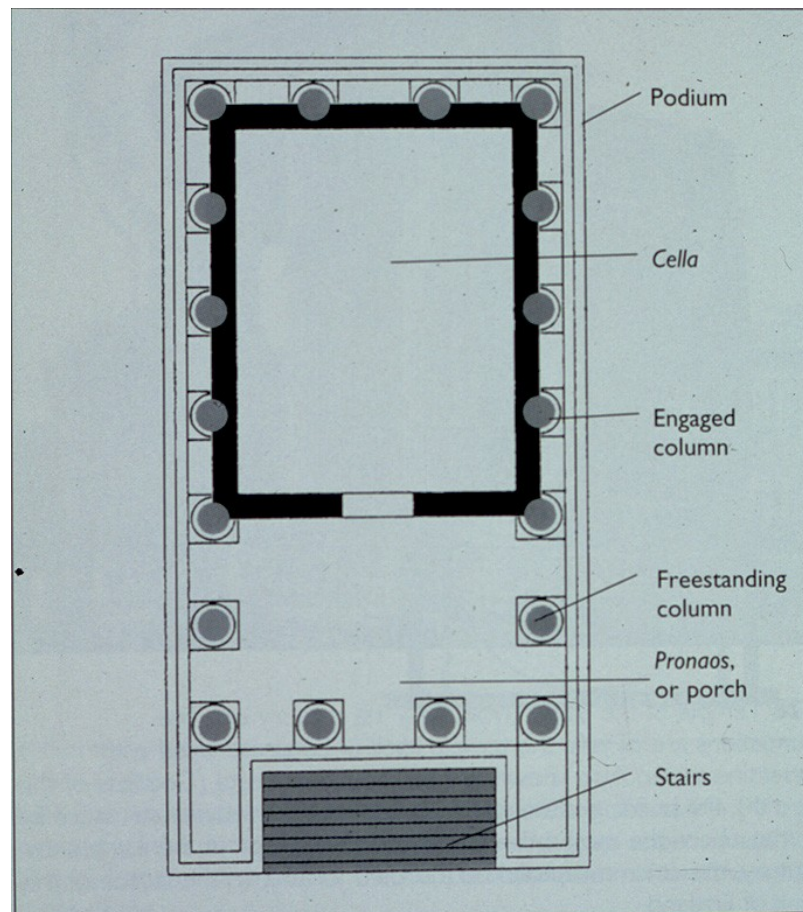
Sarkofág Scipia Barbata (200 BC)

Architektur a

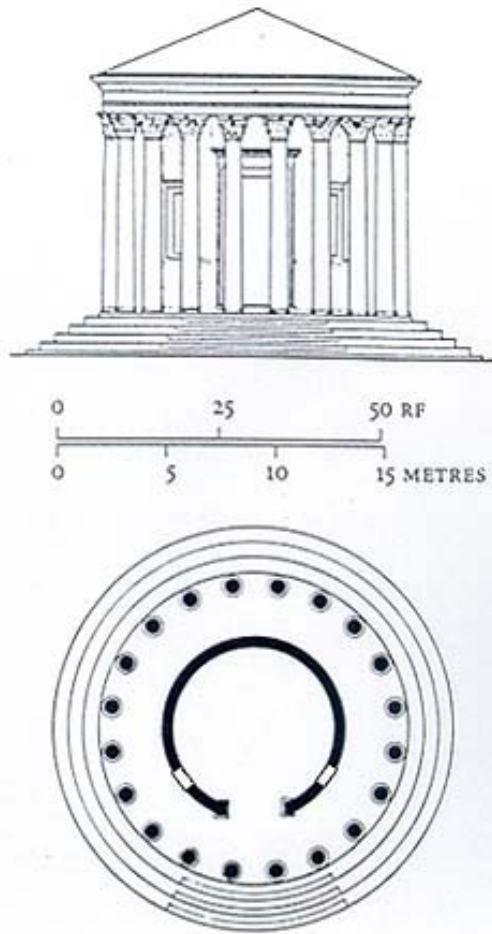
*-počátek vrcholné
republiky – ovlivněna
helénismem*

**Chrám
Portuna,
Forum
Boarium Řím
(poč. 2. st.
BC)**

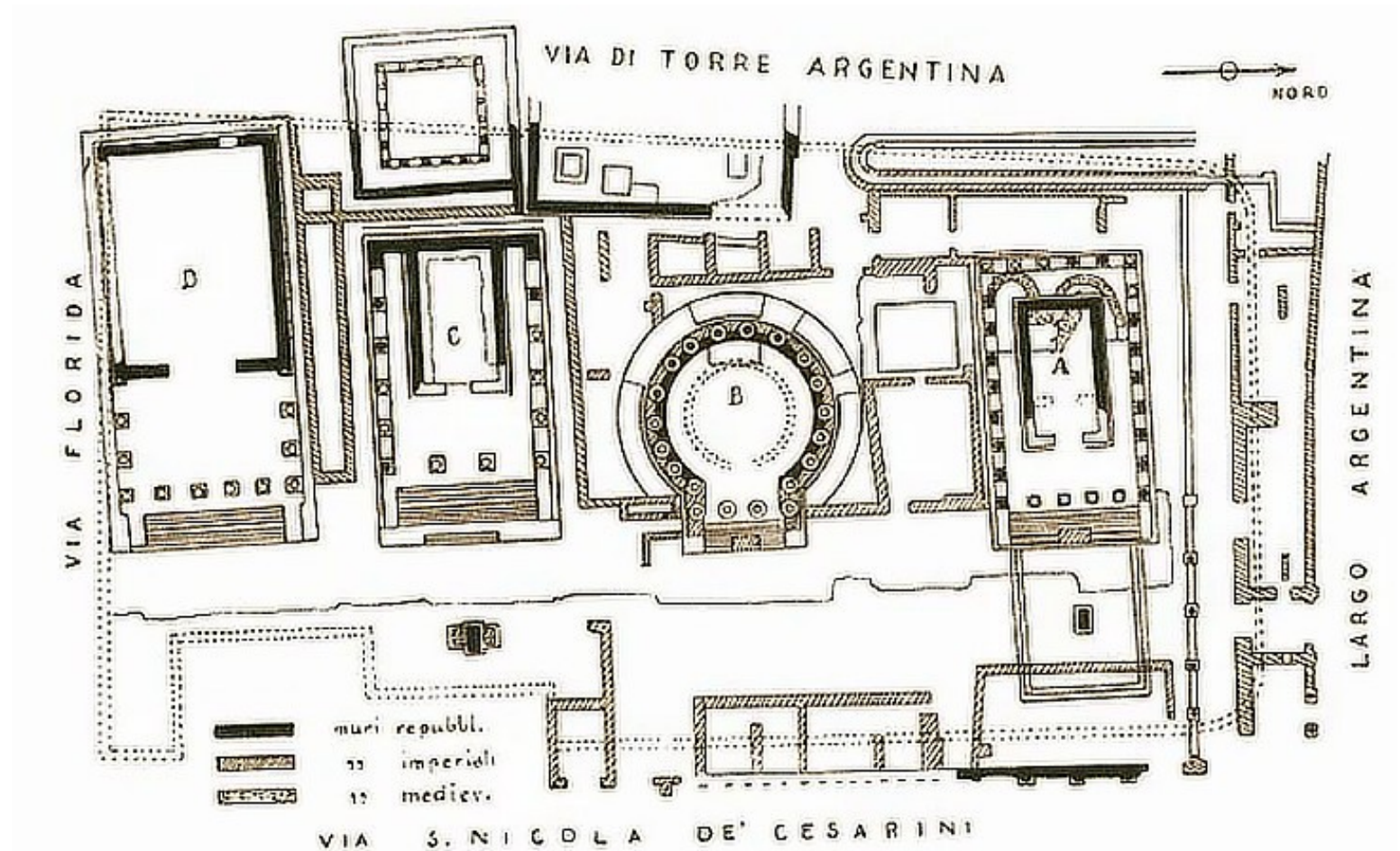

▲ Fig. 120. Round Temple by the Tiber
(Top) Reconstructed elevation
(Bottom) Reconstructed plan

**Herkulův
chrám, Forum
Boarium Řím
(kon. 2. st.
BC)**

Largo Argentina

Chrám A

-241-220 BC

-Juno a Dioskurové

Chrám B

-101 BC

Chrám C

-kon. 4./poč. 3. st. BC

Chrám D

-2. st. BC

- Lares permarini

Řecké umění z pohledu Římanů

*„Primum initium mirandi Graecarum atrium opera“
(Livius)*

Dva pohledy:

1. Cato st. → řecké umění je zdrojem dekadence
2. okouzlení, osvobození

-od 2. st. BC je zřejmé, že převládá druhý pohled:

„Scipionův kroužek“ sběratelé
(př. Scipio Aemilianus, Cicero)

-150 BC – vznik neoklasicizmu

Pseudoatlet (100 BC)

Sochy z Délu:

-sochaři: Dionýsios, Tymarchidés

Doryforos, Polykleitos (orig. 440 BC)

Pseudoatlet (100 BC)

Diadoumenos, Polykleitos (orig. 440 BC)

Helenističtí umělci v Římě

-180 BC L. Scipio přivádí umělce do Říma

→ Menondros

→ Timarchides + synové Dyonisios,
Polykles

→ Arkesilaos

→ Pasiteles

-v Kampánii: Atticisti → kopírování

Pasitelova škola

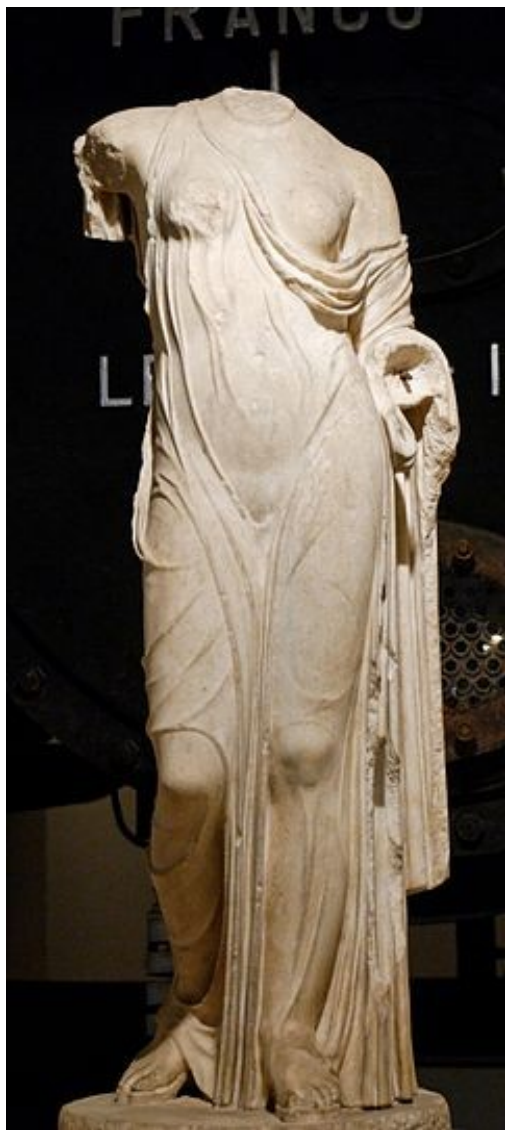
Pasiteles (106 - 48 BC)

- neoatticista
- chryselefantinová socha Jupitera pro chrám v Metellově portiku
- Známe z Plinia

Stefanos (2. pol. 1. st. BC)

- žák Pasitelův
- Atlet Albani (50 BC) →

Římské kopie Venus Genetrix, Kapitolská muzea/Louvre (orig. Kalimarchos 420-410 BC)

Arkesilaos

- Venus Genetrix pro Cezarovo forum
- postfeidiovský klasicismus

Gaius Avianus Evander

- Diana v chrámě Apolona Palatinského

Apollonios Nestoros

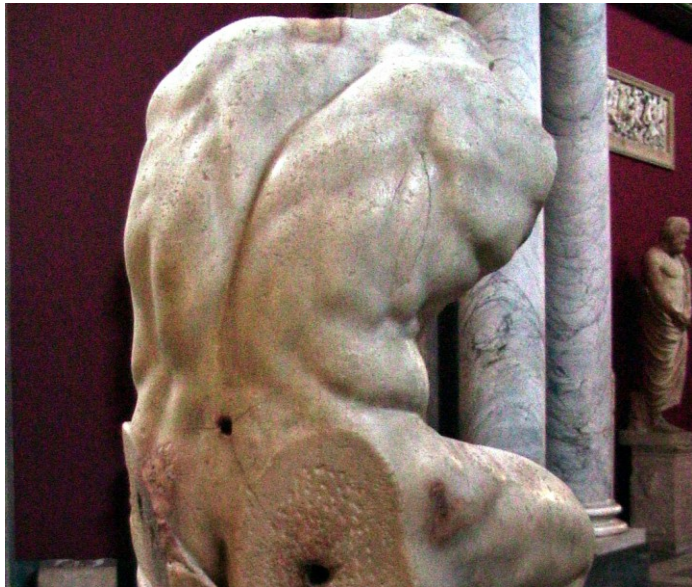
- Torzo Belvedere
- Sedící bronzový boxer (?)
- Helenistický vládce

Torzo Belvedere

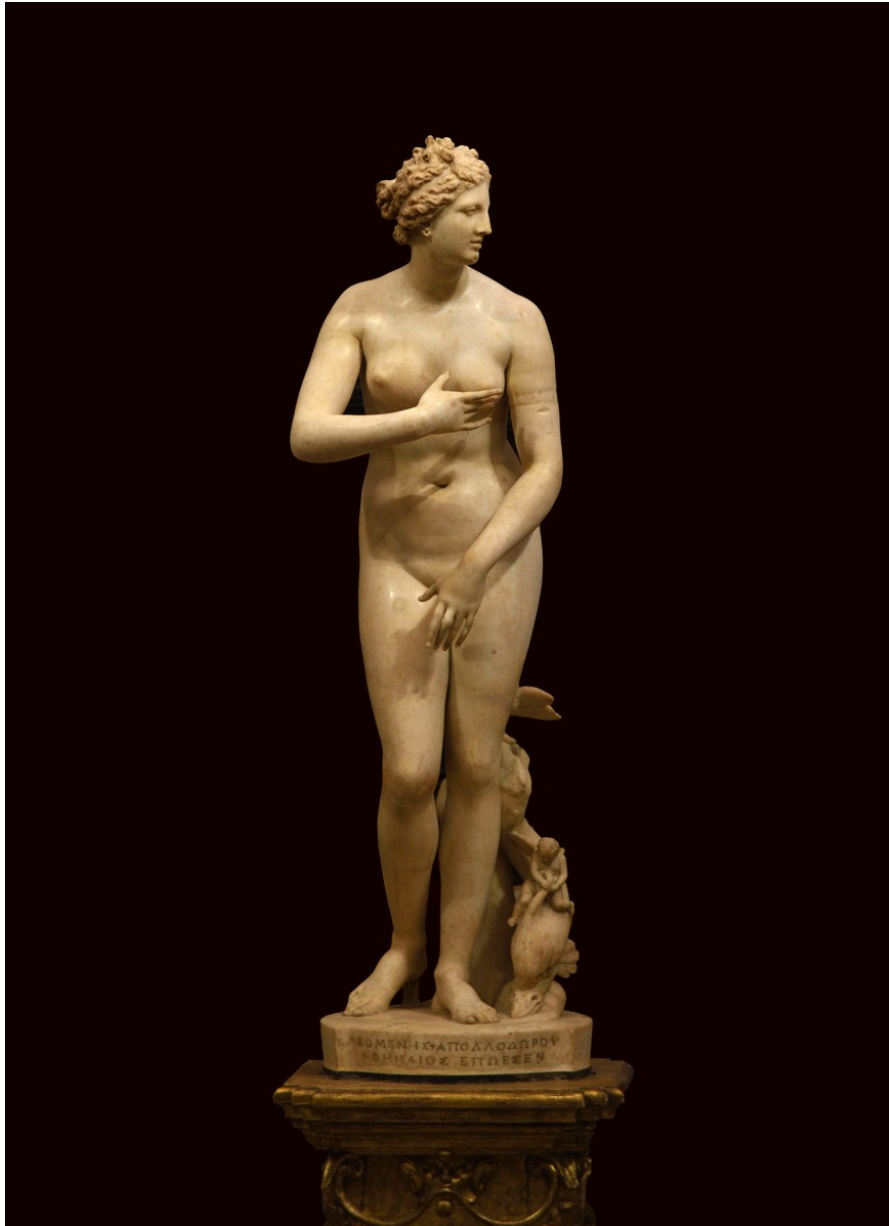

Boxer (300-50 BC)

Torzo Belvedere (1. st. BC)

Venus Medici (1. st. BC)

Antiochos

-sochy božstev Athena Ludovisi

Jupiter

Okeanos

Kleomenes

-atticista → více osob?

Venus Medici

Pollionova Thespid'anka

Marcellus (Louvre)

Ifigeniinia oběť

Caponius

-14 soch Nationes v Pompejově portiku

-Múzy z Pompejova divadla

C. Vibius Rufus

-Karyatida na Augustově foru

Menelaos

-Skupina Ludovisi

- stylově: mladík – helenistické pojetí, žena pozdní 4. st. BC
- posl. čtvrtina 1. st. BC

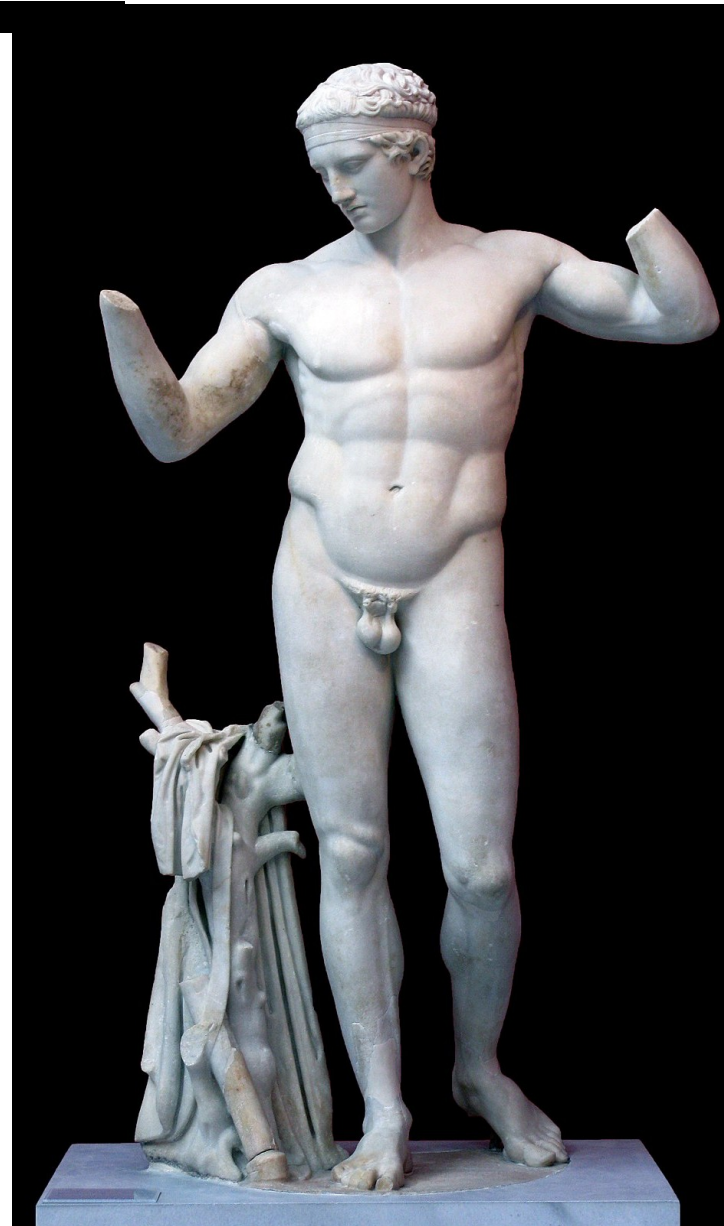
S. Ildefonso

-Dva mladí muži (25 BC)

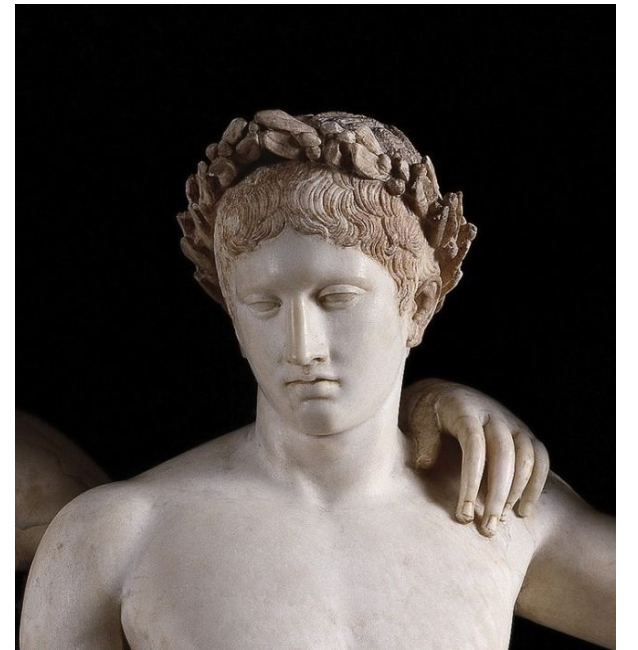
-pravá: Polykleitův Atlet pol. 5. st. BC, hlava Doryfora

-levá: Praxitelův Apollon Sauroktonos, hlava Antinoa (za Hadriána)

-Castor a Pollux??

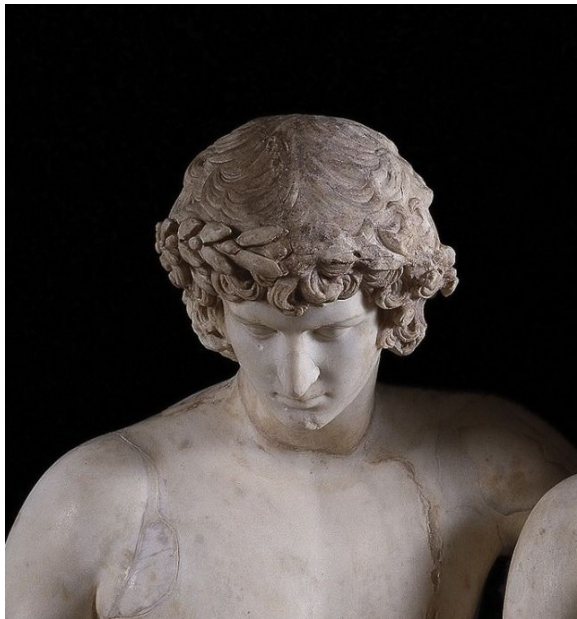
Doryphoros

Diadoumenos

Antinoos

Apollo Sauroctonos

Orestes a Electra, Pozzuoli (50 – 25 BC)

-nepřisouzeno konkrétnímu autorovi

Villa dei Papyri v Herculaneu

- majitel: L. Calpurnius Piso Caesonius, Ciceronův nepřítel
- více než 80 soch!

-díla klasického Řecka:

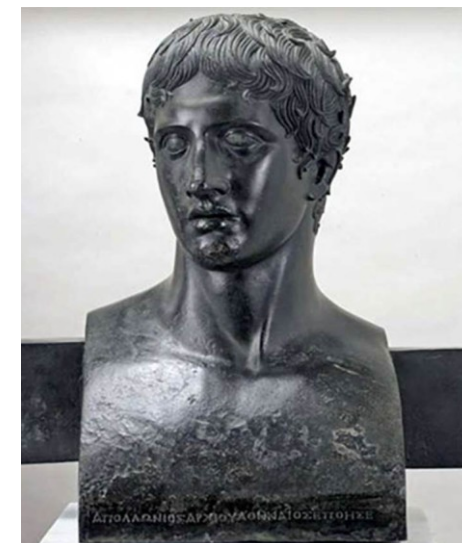
-Bronzová busta Doryfora

-kopie klasického typu Amazonky

-Praxitelova Artemis

-busta Praxitelova Dionýza

-Thespis

Busta Doryfora

Danaovny

portréty:

a) helenistické postavy: Ptolemaios Philetairis, Demetrios Polyorctes

b) filozofové: Zeno, Epikuros

c) spisovatelé: Homér, Pseudo-Seneca/Aristofanes

d) významné osobnosti republiky: Scipio Africanus

e) Archidamus III, Sparta

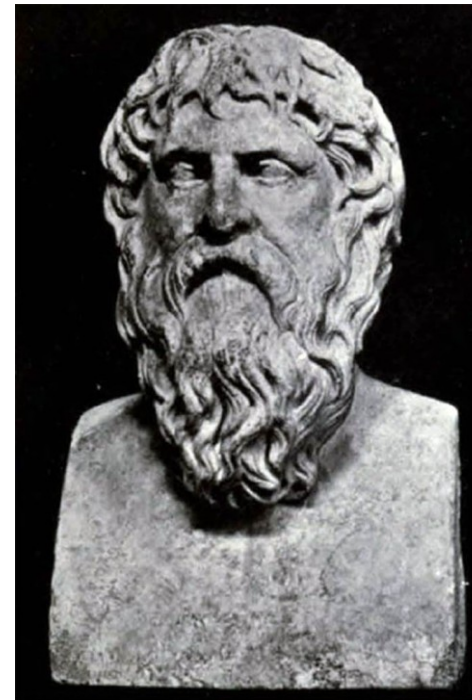
*Busta Ptolemaia II.
Philadelpha*

Busta Democritus

Busta Pythagoras

Busta Anaxagoras

Helenistické originály:

Spící Faun

Opilý Faun

Silén

Faun a koza

Socha (pravděpodobně) syna Lucia Calpurnia Pisa Pontifex

Socha Aeschina

Socha ženy

Zvířata:

Děkuji za pozornost
